

<https://doi.org/10.30546/745034.2026.001.401>**ÇİNGİZ BAYRAM OĞLU QULİYEV – 85**

Azərbaycan Respublikasının Əməkdar həkimi, ATU-nin Uşaq cərrahlığı kafedrasının professoru Çingiz Bayram oğlu Quliyevin 02 yanvar 2026-cı ildə anadan olmasının 85, elmi-pedaqoji və təcrübi fəaliyyətinin 57 ili tamam olur. Onun keçdiyi mənalı həyat yolu gənc həkimlər üçün bir nümunə ola bilər.

Çingiz Bayram oğlu Quliyev 2 yanvar 1941-ci ildə Qarabağın dilbər güşələrindən biri olan Cəbrayıl rayonunun Horovlu kəndində anadan olmuşdur. 1962-ci ildə N.Nərimanov adına Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutuna daxil olmuşdur.

O, institutda oxuduğu illərdə tələbə elmi cəmiyyətinin fəal üzvlərindən biri olmuş və elmi-tədqiqatı işinə xüsusi maraq göstərmişdir. İnstitutu bitirən vaxt onun 8 elmi işi tibbi mətbuat səhifələrində çap olunmuşdur. Tələbə olarkən 1965-1968-ci illərdə Semaşko adına xəstəxananın uşaq cərrahiyyə şöbəsində tibb qardaşı işləməklə uşaq cərrahiyyəsinin sirlərini öyrənərək həkimlik peşəsi üzrə təcrübəsini artırmışdır. O institutu bitirəndə artıq 400-dən çox cərrahi əməliyyatlarda assistent kimi iştirak etmiş və bir çox cərrahi əməliyyatları sərbəst icra etmişdir. 1968-ci ildə institutu bitirəndən sonra Böyük Elmi Şuranın qərarı ilə yaxşı oxuyan və tələbə elmi cəmiyyətinin fəal üzvlərindən 5 nəfəri Moskvaya və 5 nəfər tələbəni isə Leninqrada Neyrocərrahiyyə ixtisası üzrə kliniki ordinatoraya və aspiranturaya göndərmək qərarına alınmışdır. Leninqrada göndərilən tələbələr arasında Çingiz Quliyev də var idi. O, 1968-1973-cü illərdə A.L.Polenov adına ET Neyrocərrahiyyə İnstitutunda kliniki ordinatoranı və aspiranturayı qurtararaq 1973-cü ildə “Uşaqlarda qapalı kəllə-beyin travmasının kəskin və uzaq dövrlərdə klinikası, diaqnostikası və müalicəsi” mövzusunda tibb elmləri namizədi (tibb üzrə fəlsəfə doktoru) dissertasiyasını müdafiə etmişdir. 7 yanvar 1974-cü ildə müsabiqə yolu ilə ADTİ-un Uşaq cərrahlığı kafedrasına assistent vəzifəsinə seçilmişdir. 1976-1981-ci illərdə həmin kafedranın dosenti işləmişdir.

1970-1982-ci illərdə Ulu öndər Heydər Əliyevin böyük səyi nəticəsində keçmiş Sovetlər İttifaqının Moskva, Leninqrad, Kiyev və b. mərkəzi şəhərlərin aparıcı İnstitutlarında Azərbaycan üçün doktorantura təşkil olunmasına nail olunmuşdur. Buna müvafiq olaraq 1981-ci ildə Azərbaycan Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsinin Ali məktəb rektorlarına hər kafedradan bir nəfər istedadlı və ümidverən mütəxəssislərin SSRİ-n Mərkəzi şəhərlərinə doktoranturaya göndərmək tapşırılmışdır.

ADTU-n Böyük Elmi Şurasının qərarı ilə 1982-ci ildə Uşaq Cərrahlığı kafedrasından dosent Çingiz Quliyev Leninqrad Pedaatriya İnstitutunun Uşaq cərrahlığı kafedrasına doktoranturaya göndərmişdir. 1984-cü ildə SSRİ MEA-n müxbir üzvü, tibb elmlər doktoru, professor Qrey Əliyeviç Bairovun rəhbərliyi altında “Uşaqlarda qarın boşluğu üzvlərinin kəllə-beyin travması ilə müştərək zədələnməsi” mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. 21 iyun 1985-ci ildə SSRİ Nazirlər Kabineti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının Rəyasət Heyətinin qərarı ilə doktorluq dissertasiyası təsdiq edilərək ona “Uşaq cərrahlığı” ixtisası üzrə tibb elmləri doktoru elmi dərəcəsi verilmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, həmin ili Azərbaycandan doktoranturaya göndərilən 16 nəfərdən yalnız Çingiz Quliyev ilk olaraq vaxtında müdafiə edərək bu yüksək ada layiq görülmüşdür.

1985-ci ildə Çingiz Quliyev ADTU-un Uşaq cərrahlığı kafedrasına professor vəzifəsinə seçilmişdir. O, 1985-1994-cü illərdə kafedranın professoru və tədris hissə müdiri işləmişdir. 1995-2017-ci ilin sonuna kimi (22 il) ATU-n uşaq cərrahlığı kafedrasının müdiri, 2018-ci ildən isə həmin kafedranın məsləhətçisi professoru vəzifəsində çalışır.

Onun kafedraya rəhbərlik etdiyi illərdə tədris, elmi və praktiki səhiyyə sahəsində böyük nəaliyyətlər əldə olunmuşdur. İlk dəfə olaraq 2000-ci ildə onun tərəfindən latın qrafikası ilə “Uşaq cərrahlığı” dərsliyi çap olunmuşdur. Bu dərsliyə görə o, 2001-ci ildə Azərbaycan Respublikasının “Təhsil” Cəmiyyətinin diplomuna və mükafata layiq görülmüşdür. Bu dərslük sonradan 2005-ci və 2008-ci ildə yenidən işlənərək təkrarən çap edilmişdir.

Professor Ç. Quliyev uşaq cərrahlığının müxtəlif aktual problemlərinə həsr edilmiş, yerli və xarici tibbi mətbuatında çap olunmuş 328 elmi işlərin, 3 – uşaq cərrahlığı dərsliyinin, 3 – dərs vəsaitinin, 5 – monoqrafıyanın, 2 – rəhbərliyin, 1 – atlasın, 15 – tədris-metodik vəsaitlərin, 7 – səmərələşdirici təklifin, 1 – ixtiranın müəllifidir. Azərbaycanda “Uşaq cərrahlığı” kafedrasının inkişaf tarixi kitabı da ilk dəfə olaraq 2010-cu ildə Çingiz Quliyev tərəfindən yazılmışdır.

Rəhbərliyi altında 2 tibb üzrə elmlər doktoru, 10 tibb üzrə fəlsəfə doktoru dissertasiyaları yerinə yetirilmişdir.

Professor Ç.Quliyev geniş diapozona malik bir cərrahdır. O, baş və onurğa beynində, üz və boyun nahiyəsində, yemək borusunda, döş qəfəsi və qarın boşluğu üzvlərində, sidik-cinsiyyət, dayaq-hərəkət orqanlarının inkişaf qüsurlarında və cərrahi xəstəliklərində yüksək peşəkarlıqla cərrahi əməliyyatlar aparır. Bütün bunlar imkan vermişdir ki, onun rəhbərliyi altında Uşaq cərrahlığının müxtəlif sahələrini əhatə edən elmi-praktiki istiqamətlər müəyyənləşdirilsin. (Hirşprung xəstəliyinin və anorektal nahiyənin inkişaf qüsurlarının, exinokokkoz xəstəliyinin, bağırsağ keçməzliyinin, kriptomaxizmin cərrahi müalicəsi, uşaqlarda peritonitlər zamanı regional limfotrop terapiya və ultrasəs kavitasiyası, xroniki hematogen osteomielitin müalicəsində toxumadaxili antiseptiklərin tətbiqi və cərrahi taktikanın seçilməsi, uşaqlarda kəskin gastroduodenol qanaxmaların kompleks müalicəsində yerli hemostatiklərin endoskopik tətbiqi, uşaqlarda sidiklik-sidik axarı reflüksunun cərrahi və endoskopik korreksiyası və s.). Bu istiqamətlərdə əldə olunan elmi nəliyyətlər ümumiləşdirilərək tibb üzrə elmlər doktoru və tibb fəlsəfə üzrə doktoru dissertasiyaları yazılmış və əldə olunan nəticələr praktiki səhiyyəyə tətbiq olunur.

Gərgin fəaliyyəti ilə elmin yüksək zirvəsini fəth edən professor Çingiz Quliyev 1995-ci ildə ilk dəfə yoğun bağırsağın ağır anadangəlmə inkişaf qüsuru olan Hirşprung xəstəliyinin cərrahi müalicəsi Respublikamızda onun tərəfindən həyata keçirilmiş, bu qüsurla olan çoxsaylı xəstələr onun təklif etdiyi ixtira ilə şəfa tapmışdır.

Bundan əlavə 2002-ci ildə Respublikamızda ilk dəfə onun tərəfindən ağır eybəcərliklə bir bədən, 2 çanaq, 4 ətraf, iki kişi cinsli orqanı ilə olan 2 günlük uşaq uşurla cərrahi əməliyyat olunmuşdur. Bu əməliyyat bir çox yerli və xarici mətbuat səhifələrində geniş işıqlandırılaraq, böyük marağa səbəb olmuşdur. Kanadalı kino-rejissor bu məsələ ilə maraqlanaraq Bakıya gəlmiş, professor Ç.Quliyevlə görüşmüş, ətraflı məlumat və materiallar toplamış, uşaqla və onun valideynləri ilə görüşərək, söhbətlər etdikdən sonra özünün çəkdiyi “Təbəbətə möcüzələr” adlı filmində həmyerlimizin bu uğurlu əməliyyatı 11-ci hadisə kimi verilərək ona 7 dəqiqəlik yer ayrılmışdır.

Professor Ç.Quliyev elmi, pedaqoji, praktiki fəaliyyətlə yanaşı geniş ictimai və xeyriyyəçilik işləri ilə də məşğul olur. O, 25 il Respublika Səhiyyə Nazirliyinin baş uşaq cərrahi işləmişdir. Hazırda “Azərbaycan Uşaq Cərrahlar Assosiasiyası” İctimai Birliyinin sədridir. Baş uşaq cərrahi kimi Respublikada şəhər və rayonlararası regional uşaq cərrahiyyə mərkəzlərinin, şöbələrini, palatalarının təşkil olunmasında, regionlarda uşaq cərrahlarını elmi-praktiki tövsiyyələrlə təmin olunmasında, elmi-praktiki konfransların keçirilməsində, təcili hallarda rayon həkimlərinə praktiki cərrahi köməkliliyin göstərilməsində, həkimlərin ixtisas artırma kurslarına cəlb olmasında və s. lazımi köməklik göstərilmişdir.

Professor Ç.Quliyev ATU-n fakültə və Böyük Elmi Şuralarının üzvü, Ali Attestasiya Komissiyasının tibb üzrə elmlər doktoru və tibb üzrə fəlsəfə doktoru dissertasiyalarının müdafiə şuralarının üzvü, Universitet Mərkəzi Metodik Şurasının üzvü, Universitetin cərrahiyyə üzrə Problem Komissiyasının sədri, Cərrahiyyə, Travmatologiya və Ortopediya, Urologiya Cərrahi Cəmiyyətlərinin üzvü, bir çox yerli və Beynəlxalq Cərrahiyyə jurnallarının Rəyasət Heyətinin üzvü kimi də ictimai işlərin yerinə yetirilməsində böyük səylər göstərmişdir.

Aldığı elmi və praktiki biliklə yüzlərlə, minlərlə körpələri xəstəliklərin cənağından xilas etməklə, onların valideynlərinə, nənə-babalarına, çoxsaylı qohum-əqrəbalarına sevinc bəxş edən Azərbaycan tibb elminin tanınmış simalarından olan professor Çingiz Quliyev həm də el-obasına bağlı bir insandır.

Professor Ç.Quliyev böyük xeyriyyə işləri ilə də özünə böyük sevgi və hörmət qazanmışdır. Ulu öndər Heydər Əliyevin “Sağlam Uşaq, Sağlam gələcəyin təməlidir” ideyasını sadıq qalaraq, sağlam nəsil böyütmək üçün savadlı, həkim kadrlarını hazırlamaq naminə ATU-n kitabxanasına 18 oktyabr 2018-ci ildə 500 (beş yüz) nüsxə, 14 dekabr 2018-ci ildə isə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Dövlət Universitetinin Tibb fakültəsinə 300 (üz yüz) nüsxə 654 səhifəlik “Uşaq cərrahlığı” dərsliyini təmənnasız hədiyyə etmişdir. Bundan əlavə ATU-n uşaq cərrahlığı kafedrasına rəhbərlik etdiyi 22 il ərzində məcburi köçkün və qaçqın ailələrdən olan tələbələrə dərsliklərini, dərs vəsaitlərini, monoqrafiyalarını və “Uşaqlarda cərrahi patologiyaların” atlasını təmənnasız hədiyyə etmişdir.

Professor Ç.B.Quliyevin xidmətləri Dövlətimiz tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. 20 sentyabr 2010-cu ildə ona Azərbaycan Respublikasının “Əməkdar Həkim” fəxri adı verilmişdir. O, ATU-n və Səhiyyə Nazirliyinin “Fəxri Fərmanları” ilə təltif olunmuşdur.

Professor Çingiz Quliyev bir ziyalı, müdrik insan, obyektiv və prinsipial müəllim, cərrah, elm adam kimi Respublikamızda özünün yeni bir uşaq cərrahlığı məktəbini yaratmışdır.

Yaşının ixtiyar və müdrik dövrünü yaşayan Çingiz həkimin 27 illik Vətən həsrətinə son qoyaraq onun Cəbrayıl rayonu və doğulub boya-başa çatdığı Horovla kəndinin işğaldan azad olmasını görmək ona da nəsbib oldu. Bu xoşbəxtliyi ona yaşadan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevə, Müzəffər Ordumuza dərin təşəkkürünü bildirir.

Azərbaycan elminə verdiyi töfhələr, ən əsası isə öz şəxsiyyəti və keçdiyi ömür yolu ilə Kamillik zirvəsinə ucalan Çingiz Bayram oğluna dəyərli vətən övladı, qayğıkeş və xeyirxah insan kimi bundan sonra da yeni uğurlar, ən başlıcası isə möhkəm can sağlığı diləyirik.

*Azərbaycan Respublikasının əməkdar həkimi,
Azərbaycan Uşaq cərrahları assosiasiyasının sədri,
Azərbaycan Tibb Universitetinin Uşaq Cərrahlığı
kafedrasının müdiri,
Tibb elmlər doktoru,
professor RAMİZ ŞAMİL OĞLU POLUXOV*